

РЕЗОЛЮЦІЯ

публічного діалогу «Депортації, масові репресії, штучний голод: інструменти політики тоталітарних режимів ХХ і ХХІ століть»

17.05.22

м. Київ

Російсько-українська війна 2014–2022 рр. вчергове підтвердила бажання вищого політичного керівництва російської федерації ліквідувати омріяну нашим народом Українську державність.

Україна стала небезпечною для російських політиків, оскільки, попри гостру політичну конкуренцію, культурне, релігійне та етнічне розмаїття, економічні негаразди, завжди демонструвала спроможність досягати успіху при наявності демократичних цінностей і громадянського суспільства.

Відсутність України у складі сучасної імперії позбавило росію історичних витоків, підвалин її формування й існування, розкрила обставини спотворення минулого через включення окремих фрагментів української історії у загальноімперський – російський, а згодом радянський – наратив.

Розгорнута агітаційно-пропагандистська кампанія сформувала серед населення росії масову українофобію, створила патологічну ненависть до українців. Політики, діячі культури і науки, знакові лідери громадської думки вивели українців за межі правового поля і закликали до масового знищення українців.

Російська та радянська імперії, незважаючи на ідеологічні розбіжності, мали істотні спільні риси. У першу чергу систему державного терору, що став інструментом поневолення багатьох народів, зокрема – українського. Перманентні політичні репресії, депортації, штучні голоди, денаціоналізація і русифікація населення стали перевіреними методами управління країною. Водночас поневоленим народам нав'язувався спотворений світогляд – спочатку російський імперський, де українці зневажливо іменувалися «малоросами», північнокавказькі та східні народи – «нацменами», а згодом – радянський, коли через залякування і терор відбувалася денаціоналізація і русифікація. Під гаслом «дружби народів» українцям відвели роль «молодшого брата», поширюючи у масовій свідомості колоніальні упередження і стереотипи.

Нині пропонований росією світогляд «русского мира» представляє собою чудернацьку суміш войовничого православ'я та експансіоністських намірів, що ґрунтуються на імперських і радянських історичних міфологемах. Підґрунтям цього явища стали маніпуляції історичним минулим, уможливлені через тотальне закриття архівів та обмеження знань про злочини комуністичного режиму. Тож кривавий диктатор Сталін перетворився на «успішного правителя», його поплічник Берія – на «ефективного менеджера», а будівництво тоталітарної системи – на «радянську модернізацію». Голодомор 1932–1933 рр. назвали «спільною трагедією народів СРСР», а не методом свідомого масового вбивства української нації, Великий терор 1937–

1938 рр. – необхідністю боротьби із «ворогами народу», а депортації – покаранням зрадників і ворогів, неминучим інструментом колонізації Сибіру, Уралу та Півночі СРСР.

Натомість в Україні протягом останніх десятиліть зусиллями науковців проведені дослідження, що засвідчили людиноненависницьку, українофобську сутність російської і радянської імперій. Вчені розкрили механізм окупації українських земель, творення штучних голодів 1921–1923, 1946–1947 рр., Голодомору-геноциду 1932–1933 рр., оприлюднили жахливу статистику демографічних втрат населення України внаслідок російського комуністичного панування, показали механізм злочину геноциду кримськотатарського народу, який зазнав тотальної депортації та десятиліттями утримувався у місцях виселення. Поширення цієї інформації серед громадян незалежної України стало свого роду щепленням від «руського мира». Це підтвердилося першими тижнями українського спротиву масштабному російському вторгненню.

Однак подвійність, нерішучість, угодовство владних структур щодо поширення правдивої інформації стосовно результатів діяльності комуністичного режиму, із огляданням на політичне керівництво росії, спричинило появу на політичній карті України проросійських політичних партій. Останні, користуючись розгубленістю пересічних громадян, економічними проблемами, політичними чварами національно-демократичних сил, маніпулювали інформацією про радянське минуле, заперечували очевидні факти масових злочинів російського комуністичного режиму в Україні. Проросійські політики намагалися протистояти інформуванню населення через обмеження кількості годин української історії у школах, закладах вищої освіти, внесення до українських підручників російських наративів про спільне походження, братерські народи, злочини і небезпеку українського націоналізму тощо.

Втім, їхні спроби зруйнувати українську державність розбилися 24 лютого 2022 р. завдяки героїчному спротиву Збройних Сил України, підтриманому українським суспільством.

За підсумками обміну науковими доповідями і виступами пропонуємо:

Задля спростування російських наративів, поширюваних у навчальній літературі з історії, пропонуємо Міністерству освіти і науки України продовжити перегляд текстів шкільних підручників з історії України та всесвітньої історії, а також шкільних підручників з української та зарубіжної літератури і вилучити тексти, що фальсифікують перебіг української історії та розвиток літератури. У тексти підручників з історії України включати джерела і фрагменти наукових праць, що сприятимуть деконструкції імперських – російських та радянських – міфологем; у текстах підручників історії збільшити кількість інформації про поневолення радянським режимом народів європейського континенту, а сучасною росією – на Північному Кавказі, в Азії та Сибіру.

Для підготовки підручників і посібників та їх рецензування слід залучати науковців, викладачів профільних спеціальностей, які повинні нести персональну професійну і репутаційну відповідальність за рецензовані тексти.

Переглянути навчальні програми з метою збільшення кількості годин для викладання історії України у середніх школах, повернути викладання історії України – у формі поглиблених спеціалізованих курсів – у закладах вищої освіти.

Міністерству культури та інформаційної політики України, Інституту дослідження Голодомору Національного музею Голодомору-геноциду із залученням співробітників профільних інститутів Національної академії наук України, Суспільного телебачення і радіо, Українського інституту національної пам'яті, Національної спілки краєзнавців України, зацікавлених громадських історико-просвітницьких організацій пропонуємо спільно розробити курси лекцій і виставкові проєкти для поширення серед населення достовірної інформації про актуальні аспекти української історії, використовуючи наявні документальні та художні історичні фільми, а також створюючи нові документальні й художні стрічки.

Звернутися до депутатів ВР з ініціативою внести зміни у чинне законодавство України щодо обов'язкового вивчення поглиблених спеціалізованих курсів з історії України (або історії української державності) у вищих навчальних закладах.

Міністерству освіти і науки активізувати роботу щодо використання у навчальних процесах оцифрованих колекцій першоджерел з історії нашої держави.

Міністерству оборони України та Міністерству внутрішніх справ України залучити українських науковців для здійснення просвітницької роботи серед військовополонених російської федерації неросійської національності (татар, черкесів, якутів, дагестанців, бурятів та ін.), які у минулому зазнавали геноцидної та етноцидної політики з боку російської імперії та комуністичного режиму (росія перестане бути загрозою, коли неросійські за походженням солдати усвідомлять себе передовсім представниками своїх народів, а не міфічного і наднаціонального «російського»).

Дипломатичним представництвом України спільно із зацікавленими зарубіжними спільнотами проводити заходи з питань репресій та геноциду задля збереження пам'яті і недопущення їх у майбутньому.

Міністерству культури та інформаційної політики України, Українському Інституту при МЗС України, Інституту книги, Українському інституту національної пам'яті створювати спільні наукові та культурно-мистецькі проєкти, що представлятимуть міжнародній спільноті достовірну інформацію та культурологічне осмислення геноцидних і тоталітарних практик комуністичного режиму та його спадкоємця – сучасної росії.